

UÇAK KAÇIRMA OLAYLARININ «SİYASAL SUÇ» KAVRAMINA ETKİSİ

Prof. Dr. Faruk EREM

Siyasal suç kavramının, memleketimizde uygulama alanında, bazı gelişmeler gösterdiği, farklı anlayışta Yargıtay kararlarına konu olduğu görülmektedir. Bu gelişme özellikle «Uçak kaçırma» olaylarında kendini göstermiştir.

1) *Trabzon olayı*: Konunun incelenmesine 15 ekim 1970 tarihli olayla başlamakta fayda görmekteyiz. Bilindiği üzere bu tarihte iki Sovyet vatandaşı silâh kullanarak bir Sovyet yolcu uçağını, Trabzon hava limanına indirmişlerdi. Olay sırasında hostes öldürülmüş, Pilot ve telsizci yaralanmıştı. Sovyet Rusya Hükûmetinin suçluları geri istemesi üzerine TCK.nun 9. maddesinin uygulanması gerekli hale geldi. Kanunumuz doktrinde «Karma sistem» adı verilen bir usulü benimsemiştir. Bu maddeye göre, mahkemece, siyasî veya ona murtabıt suç işlemiş olduğuna karar verilenler iade edilemez, suçunun âdi suç olduğu mahkemece kabul edilenleri ise Hükûmetin iade etmemekte takdir hakkı vardır.

a) *Mahalli mahkeme kararı*: Trabzon Asliye Ceza Mahkemesi¹ özetle suçun siyasî olduğuna şu gerekçe ile ulaşmıştır: «... sanıklara müsnet ve iadeleri talebinde ileri sürülen suçları şüphesiz birer âdi suç mahiyetindedir. Ancak sanıkları bu fiilleri işlemeye sevk eden sebep ve saik araştırıldığında suçların siyasî suça murtabıt mahiyet aldıkları görülmektedir. Ceza hukukunun ve cezanın ana prensibi, niyet ve saik olarak ifade olunan ve sanıkları fiile sevk eden iç durumlarının, kasıtlarının gözönünde tutulmasıdır. Şu hale göre suçun siyasî bir suç mahiyetinde olması için fiilen ve madeten sırf siyasî bir suç olarak işlenmiş bulunması gerekmez.

Sanıkların doğup yaşadıkları memleketlerinde kendi rey ve arzuları olmaksızın değişik bir rejim gelmiştir. Bu yüzden aksi sabit bulunmayan

¹ 20.11.1970 tarihli karar.

savunmalarında açıkladıkları gibi nezaret ve takibe maruz kalmışlardır. Son olayda ölen ve yaralanan kimselerle aralarında herhangi bir garez ve husumet bulunmamaktadır. Sanığın eski mahkûmiyetlerine ait suçların vasıf ve mahiyetleri, infaz şekil ve süre başlangıcı gözönünde tutulursa sonraki fiillerine bu mahkûmiyetlerin sebep teşkil etmeyeceği ortaya çıkmaktadır.

Bütün bu sebep ve saikler sanıkların fiillerinde siyasî fikir ve inançtan doğan haksız bir davranıştan kurtulma çabası görülmektedir. Bu gaye ve zaruret neticesi işledikleri suçların, siyasî mahiyette ve buna murtabıt olduklarının kabulü zaruridir...»

b) *İtiraz*: Bu karara Savcılıkca itiraz olunmuş, itiraz mercii olan Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi itirazı reddederek, Asliye Ceza Mahkemesi kararını isabetli görmüş ve daha evvel Yargıtay Ceza Genel Kurulunun benzer bir olaydaki içtihadını² esas tutmuştur. Ağır Ceza Mahkemesinin bu kararına karşı Yargıtay Başsavcılığı yazılı emir (CMUK. 343) yoluna başvurmuştur.

c) *Daire kararı*: Yazılı emri inceleyen Yargıtay Birinci Ceza Dairesi³ yazılı emir isteğini şu gerekçelerle yerinde bulmamıştır: «... siyasî suça murtabıt, yani nisbî siyasî suç konusunda bilimsel görüşlere değinmek iade talebi bakımından gerekli görülmüştür. Nisbî yani irtibat dolayısıyla siyasî mahiyet alan suçlar, objektif olarak âdî ve fakat sübjektif bakımdan siyasî olan suçlardır. Bu bakımdan bir fiilin nisbî siyasî suç niteliğinde olup olmadığını takdir ederken, iadeye konu olan suçun kamu vicdanında yarattığı tepki ve tesir gözönünde tutulmalıdır. Hak fikrine ve adalet ülkesüne uyanı, siyasî bir gaye güden suçların siyasî nitelikte kabul edilmesidir... Bilim alanında nisbî yani siyasî amaç güden suçların siyasî suça murtabıt suçların kıstası bakımından sübjektif ve objektif nazariyeler ileri sürülmüştür. Türk yargı organı bu hususta şartları ve unsurları bulunmak kaydıyla sübjektif nazariyeyi benimsemiştir... Sanıkların devamlı insan hak ve hürriyetleriyle uzlaştırılmaz baskıya dayanamıyarak canlarını kurtarmak için son defaki fiilleri işledikleri yolundaki müdafaalarının aksi hiç bir delille sabit olmamıştır. Sanıkların uçak kaçırma ve mürettebatına saldırı fiillerini işlemeye sürükleyen saik siyasî olup meydana gelen cürümler ise murtabıt siyasî suç mahiyetinde belirmiştir. Nitekim son öldürme, öldürme-

² CGK. 31.10.1959, 108/93.

³ 1CD 21.12.1970, 3701/3579.

ye teşebbüs hâdissesinde sanıklarla öldürülen ve yaralanan kimseler arasında herhangi bir düşmanlık da yoktur. Açıklanan gerekçelere, uçak kaçırma, uçak mürettebatından birini öldürme ve diğerini öldürmeye teşebbüs fiillerinin sebep ve saikine göre yazılı emre dayanan C. Başsavcılığı tebliğnamesindeki sebepler yerinde görülmediğinden reddine» oy çokluğuyla karar verilmiştir.

ç) *Genel Kurul kararı*: Birinci ceza Dairesinin kararına Yargıtay Başsavcılığı itiraz etmiştir. İtiraz üzerine Ceza Genel Kurulunun, Birinci Ceza Dairesi kararını isabetsiz bularak bu kararı kaldırdığı ve olaydaki suçları siyasî ve ona murtabit suç saymadığı görülmektedir.⁴ Ceza Genel Kurulu kararı Türk Mahkeme İçtihadında, siyasal suç ve siyasal suça murtabit suç bakımından (TCK. 9) büyük bir değişikliğin meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Kararın analizine girebilmek için, önemli gördüğümüz gerekçelerin bazılarını aşağıya alıyoruz.:

«Siyasî suçlar hakkında bazı kurallar mevcut ise de siyasî suçun hukukî mahiyeti henüz kesin surette belirmiş sayılamaz. Doktrinde hangi fiillerin siyasî suç olacağı ihtilâflı bulunmuş, siyasî suçların tarifinde gerek mahkeme içtihatlarında, gerek doktrinde tatmin edici bir sonuç alınamamıştır.

Objektif nazariyede, görüşlerin esası, Devletin muayyen haklarını doğrudan doğruya ihlâl eyleyen suçları siyasî telâkki etmektir. Bir fiilin siyasî suç teşkil edip etmediği hususunda faildeki saiklere veya gayeye itibar eden nazariye, sübjektif nazariyeyi teşkil ettiği ifade olunur. Bu nazariyede siyasî (saik) ile işlenen suç siyasî suç sayılır ve bir Devlette teessüs eylemiş siyasî veya sosyal düzeni bozmak hedefi güden meşru olmayan hareket (gayesi) bakımından siyasî suç niteliğinde görülür.

Yine bu konuda, muhtelif nisbî suçtaki siyasî ve âdi suç teşkil etmeyi tazammun eden unsurların mukayesesine müncer olan bir görüşde üstünlük nazariyesinde belirir: Siyasî hak veya menfaat daha üstün ise suç siyasîdir. Bu nazariyeye göre meselâ Devlet Reisinin veya Parti Reisinin öldürülmesinde en büyük ve tesirli müdahaleye maruz kalmış bulunan değer ferdî haktır. Siyasî menfaat talî kıymeti haiz bulunmaktadır. İsviçrenin 1892 iade kanunu bu esası kabul etmiştir.

Murtabit suç, siyasî bir suç ile ilgisi olan âdi bir suçtur. Bu siyasî suç işlenmiş olabildiği gibi henüz işlenmemiş ve fakat tasarlanmış olabilir.

⁴ CGK. 8.3.1971.

Murtabit suçta biri âdi ve diğeri siyasî olmak üzere birbiriyle ilgili iki suç vardır. Siyasî bir suça murtabit suçlarda âdeta hakikî içtima durumu mevcuttur. Filhakika bu halde fail bir fiili ile âdi bir suç ika etmekte ve fakat mezkûr âdi suç bir başka suç ile, siyasî olan bir suç ile sıkı surette irtibat halinde bulunmaktadır. İhtilât veya irtibat dolayısıyla siyasî mahiyet alan suçlar, objektif olarak âdi, sübjektif bakımdan siyasî olan suçlardır. Bu gibi suçlarda fail Devlete müteveccih bir fiil ika etmek niyet ve maksadını taşımaktadır. Fakat Devlet ancak dolayısıyla zarar görmüş olmaktadır.

Siyasî maksatla adam öldürmelerin nisbî siyasî suç sayılmamaları ve faillerinin iade mevzuu teşkil etmeleri lehinde kuvvetli fikirler ileri sürülmüş, özellikle Devletler arasında nisbî siyasî suçların bazıları, yapılan anlaşmalarla iadeden istisna edilmiş, ezcümle Devlet Reisine karşı suikast, siyasî gaye ile sahte para imali, tedhişçilik gibi suçlar bu meyanda bulunmuştur. Nitekim Devletler Hukuku Enstitüsünün 1880 Oxfoord toplantısında (katil, hırsızlık, yangın çıkarmak, gibi âdi cürümlerin karakterlerini ihtiva eden fiillerin faillerinde siyasî kasıt ve maksat bulunması tek sebebi ile iadeden istisna edilmeleri kabul edilmez) suretindeki telâkki olunmuştur.

Bazı müelliflere göre bu gibi kompleks suçlar hiç bir şekilde politik suç olarak kabul edilmemelidir. Zira bu gibi hâdiseler (murtabit suçlar yani kompleks suçlar) dünyada çok kötü tesirler uyandırmışlardır. Hatâ bu kötü tesirler o derece şiddetli olmuştur ki siyasî suçların iade edilmeyeceği prensibinin dahi kıymetini tehlikeye düşürecek bir durum arzemiştir.

Milletlerarası hukuk bakımından konu çeşitli telâkkileri ve mütalâaları kapsamakla beraber temayül siyasî suç sınırının dar anlamda mütalâa edilmesi doğrultusunda inkişaf etmekte, 1953 yılında Kopenhag'da toplanan Ceza Hukukunu Birleştirme Konferansında objektif sistemin kabulü bu hususu belirtmektedir.

S.S.C. Birliğinin katılmadığı ve 7376 sayılı Kanunla tasdik edilen suçluların iadesine dair Avrupa sözleşmesinin 3 üncü maddesi, suçun, siyasî suç sayılıp sayılmıyacağını kendisinden iadesi istenen Devletin telâkkinine bırakmış, siyasî suçun niteliği belirtilmemiştir.

Özellikle uçak kaçırma dolayısıyla işlenen suçlarda bu inkişaf daha belirli bir hal almıştır. Lahey'de akdedilen Milletlerarası sivil havacılık konferansında 50 Devlet arasında Türkiye Hükûmeti tarafından da imzalanmış ve bu konuda âkid Devletlerin gereken cezaî ve diğer tedbirlerin

alınmasını öngören ve âkid olmayan Devletlere de açık bulunan (uçakların kanun dışı yollarla ele geçirilmesinin önlenmesi hakkındaki sözleşme) nin 8 inci maddesi hususiyle kompleks siyasî suçları kapsamına alabilecek bir nitelik arzylediği söylenebilir.

Irak Hükûmeti ile yapılan muahedenamenin 4 üncü maddesinin 3 üncü bendinde (her ne maksatla olursa olsun yol kesicilik ve işkence fiillerinin, işkence ile yapılan hırsızlıkların) siyasî suç veya buna murtabit suç teşkil etmiyeceği ve 1 inci bentde Devlet Reisine ve ailesi efradına karşı herhangi bir cürmün, 2 inci bentde Hükûmet Reisine karşı katil veya buna teşebbüs ve iştirak suçunun siyasî suç veya buna murtabit bir fiil sayılmayacağı açıklanmış, İtalya ile akdedilen muahedenamede, (siyasî cürme müteferri âdi cürmün esas cürmü teşkil edecek derecede vahim olduğu hâl bundan müstesnadır) denerek bu nitelikteki âdi suçun iadesi öngörülmüştür. Alman Hükûmeti ile olan (iadei mücrimin Muahedesini) nin 4 üncü maddesinin 2 inci bendinde (ancak insan hayatına müteveccih olarak kasten ika edilen bir cürüm ve bu cürme teşebbüs ve iştirak hallerinde mevzuubahis cürmün açık bir mücadele esasında vuku bulduğu ahval müstesna olmak üzere iadeye muvafakat...) demek suretiyle böyle bir cürüm, siyasî cürüm sayılmamış, siyasî cürümler faslında istisnaya tabi tutulmuştur. İşbu muahedelerin anılan maddeleri metinlerinden anlaşılacağı üzere güdülen amaç, sayılan suçların, siyasî saik ile işlenmiş olsalar dahi siyasî veya siyasi suça murtabit suçlardan sayılmıyacağıdır. Bu suretle bu mukavele ve muahedeneamelerle Türk Ceza Kanununun 9 uncu maddesi tâdil edilmiş ve her ne kadar Avrupa Sözleşmesinin 28 inci maddesi Türkiye ile Almanya, Belçika, İtalya ve Yunanistan arasındaki anlaşmaları ortadan kaldırmış ise de mezkûr anlaşmalar ilke olarak siyasî suç telâkisinin değişik ve dar bir doğrultuda olduğunu göstermesi bakımından önemli bulunmuştur.

Dosya münderecatına, yukarıda açıklanan husus ve düşüncelerle ve mevcut delillere göre sanıklar S.S.C. Birliğindeki rejimi kabul etmediklerinden, beğenmediklerinden kaçtıkları, kaçarken yükletilen suçları işlemek zorunluğunda kaldıkları zahiri savunmasını ileri sürmüşler, esas itibariyle bu noktada toplanan savunmalarını desteklemek maksadiyle beyanlarında geçen hususları savunmalarına ilâve etmişlerdir.

Bir Devletin rejimini kendi telâkkilerine göre kabul etmemek, beğenmemek nazarî ve afakî bakımdan siyasî bir görüş diye mütalâa edilse bile bu yüzden işlenen adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs ederek ağır yaralamak gibi suçların, ne objektif, ne de sübjektif bakımdan siyasî veya ona

murtabit suçlar olarak nitelendirilmesi mümkün görülemez, diğer bir deyimle bir rejim mücerret rejimi, yönünden kabul etmemek, beğenmemek kanunî ve hukukî anlamda siyasî suç saiki sayılmaz.

TCK.nunun 9 uncu maddesi, siyasî bir suç veya böyle bir suç ile murtabit fiilin mevcudiyetine dayanmaktadır. Halbuki sanıklar rejim hakkında herhangi bir faaliyet gösterememiş, rejime, Devlete müteveccih bir fiil işlememiş, siyasî nitelikte sayılabilecek bir eylem ve hareketleri olmamış, hattâ bütün bunlara tevcih edilmiş niyet ve tasarımları dahi bulunmamış olmasına göre ortada siyasî suç olabilecek nitelikte bir fiil veya tasavvur bulunmamaktadır.

Açıklanan gerekçelerden ve Sovyetler Birliği Devleti tarafından verilen ve itibar edilmesi gereken belgelerden anlaşılacağı üzere sanıkların işledikleri suçlarda sırf siyasî suç niteliği bulunmamış, esasen olayda bu konuda herhangi bir görüş ayrılığı da olmamıştır. Sanıkların suçlarında siyasî suça murtabit suç (vasıf ve mahiyeti) de yoktur. Sanıkların şahıslarına matuf ve müteveccih takip, nezaret ve tazyik mevcut değildir.

S.S.C. Birliğindeki müesses rejim dolayısıyla gelecekte kendilerine tazyikte bulunulabileceği ve takibe maruz kalabilecekleri ihtimali olduğu ileri sürülmemiş olmakla beraber böyle bir ihtimal katil ve ağır surette yaralamak gibi suçların işlenmesi, siyasî veya ona murtabit suçlardan olamaz. Aksi takdirde siyasî veya siyasî suça murtabit suçların tahdidi eğilimi karşısında siyasî suça veya ona murtabit suçlara çok geniş bir anlam verilmiş olur ki bu da milletlerarasındaki topluluğun menfaatlerine uygun düşmez.

Öteyandan mevcut rejim beğenmediği, rejimin özelliklerini kendisi için tazyik olarak kabul ettiği, diğer bir deyimle mücerret rejimden kaçmak için işlenen bu gibi ağır suçları, siyasî suça murtabit suçlar olarak nitelemek, hukukî ve kanunî anlamda siyasî suç telâkkisine aykırıdır».

2) *Bulgar uçağı*: Yargıtay Ceza Genel Kurulunun daha evvel ittihaz ettiği diğer bir kararında «sübjektif nazariye» kabul edilmişti. 3.8.1971 tarihli kararda, evvelki içtihadın değiştirilmesi nedeni şöylece açıklanmaktadır:

«Siyasî suç konusunda kanunumuzda bir tarif yapılmamıştır. Bu hususta Yargıtay'ın müstakar bir içtihadı mevcut değildir. 1949 olayı ile 1970 deki olay arasında fark ve özellik vardır. 1949 tarihli karar esas iti-

bariyle sübjektif sisteme istinat etmiştir. Ancak madde metni, hangi nazariyeyi tercih ettiğini gösterecek bir anlam taşımamaktadır.

Siyasî ve nisbî siyasî suçlara dair çeşitli nazariyeler, sistemler, görüşler mevcuttur. Siyasî suç telâkkilerinde, 19 uncu yüzyılın sonu, 20 inci yüz yılın ilk yarısının toplum düzenlerinin, Devlet şekil ve idarelerinin, bunlar arasındaki ilişkilerin az, çok etkisi bulunan, bazan birbirini tamamlamakla beraber bazan birbirine zıt olan, bazan de siyasî suç telâkkisinde olumlu, olumsuz yönlerden ifrata kaçan bu nazariye ve görüşlerin, 20 inci yüz yılın 2 inci yarısında bunlardan birini veya diğerini aynen kabul ve kesin bir ilke haline getirmek doğru olamaz.

(Suçun siyasî olup olmadığının tâyin ve takdiri, hukukî esaslara ve milletlerarası topluluğun menfaatlarına uygun olmalı) siyasî suç telâkkisinin hangi doğrultuda inkişaf ettiği gözününde tutulmalıdır. Nitekim zaman, zaman bir takım suçlarda siyasî nitelik görülmemiş, Türk Ceza Hukukunda siyasî suçlar ve iade hukuku bakımından müstemiren bir nazariye ve görüş benimsenmemiştir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 31.10.1949 günlü kararı içtihad ve emsal teşkil edemez. Kaldı ki 1949 da cereyan eden olayla 1970 deki olay arasında ayrılık vardır. İçlerinde bir Albayın da bulunduğu bahse konu olaya ilişkin kararda (... sanıkların siyasî fikir ve telâkkilerinden dolayı nefislerine ağır tehlikeler tevlit edecek surette haksız muamelelere ve aksi sabit olmayan müdafaa veçhile hususî bir nezaret ve takibe maruz kalmaları âdi fiilin siyasî bir fiile irtibatının kabulüne esas teşkil edebileceğine...) denmiştir».

3) *İki içtihadın karşılaştırılması*: 1949 ve 1971 tarihli iki Genel Kurul kararı arasındaki fark konusunda iki ayrı görüş vardır:

a) *Farkın maddî olaydan geldiği*: Bir anlayışa göre iki karar arasında içtihad farkı yoktur. Fark, maddî olayın özelliklerinden gelmektedir.

«Siyasî ve ona murtabit suçun tanımlanması kanunlarımızda yapılmamıştır. tanımlanmamış olması da isabetlidir. Çünkü, herkesçe kabule değer bir tanımlama yapmak hemen hemen mümkün değildir. Bu husus yargıcın takdirine bırakılmıştır. Yargıç, doktrinden ve mahkeme içtihatlarından yararlanarak takdirini kullanacaktır. Doktrinde de konu ihtilâflıdır. Üzerinde birleşilen bir görüş yoktur.

Siyasî suça murtabit suç aslında âdi bir suçtur. Ancak, siyasî saik, maksat ve amaçla işlendiği için siyasî sayılmaktadır. Siyasî suça murtabit suçlar nesnel olarak âdi, saik ve amaç itibariyle yani öznel olarak siyasî suça murtabit suçlardır.

(Murtabıt suçda biri âdi, diğeri siyasî olmak üzere birbiriyle ilgili iki ayrı suç vardır.) görüşü her zaman ve mutlaka bir koşul değildir. Ayrı bir siyasî suç olmadan da âdi suçun kişisel hiç bir neden olmadan sırf siyasî saik ve maksatla işlenmiş olması suça siyasî nitelik verebilir. Örneğin, Bulgarların, bindikleri uçağı Bulgar havalarında Türkiye'ye çevirtmek için işledikleri öldürme suçlarından dolayı verilen karar dolasiyle Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 31.10.1949 gün ve 1108/93 sayılı kararında: (... âdi suçun siyasî suç mahiyetini iktisap etmesi behemehal fiilen ve mad-detten siyasî bir suçun işlenmesine veya işlenmesi tasavvur edilmesine müte-vakkıf olmayıp teessüs eden rejime muhalif siyasî bir telâkki besleyenlerin bu siyasî fikir ve telâkkilerinden dolayı nefislerine ağır tehlikeler tevhit edecek surette haksız muamelelere ve aksi sabit olmayan müdafaa veç-hile hususî bir nezaret ve takibe maruz kalmaları, âdi fiilin siyasî bir fiile irtibatının kabulüne esas teşkil edebileceğine ve husus iyle sanıkların öldürülen şahıslar ile şahsî bir garaz ve husumetleri bulunmaması ... öldür-me fiilinin siyasî fikir ve akideden doğacak haksız muamelelerden kurtul-mak gayesi ve zarureti ile işlendiğinin diğeri bir delili bulunmasına nazaran suçun siyasî olduğuna karar verilmiştir.) denilmiştir.

15.10.1970 günü Rus baba ve oğulun Rusya'dan Türkiye'ye çevirttikleri ve Trabzon havaalanına indirdikleri uçakta işledikleri suçlarda da başlangıçta murtabıt siyasî suç niteliği görülmüş, fakat sonra siyasî olmayan kişisel saik ve sebepler altında Türkiye'ye kaçtıkları ve suçlarının âdi nitelikte bulunduğu Yargıtay Ceza Genel kurulunun 8.3.1971 gün ve 490/65 sayılı kararı ile saptanmıştır.

Siyasî sebep ve saik ile suç işlemiş olsalardı suçları, murtabıt siyasî suç sayılacaktı; ancak, bu olayda da işlenmiş veya işlenmesi tasarlanmış ayrıca bir siyasî suç mevcut değildi.

Âdi bir suçun murtabıt siyasî suç olabilmesi için işlenmiş veya işlenmesi tasarlanmış başkaca bir siyasî suçun mevcudiyeti bir koşul olsa önce bu koşulun araştırılması ve bulunmaması halinde artık failin suçu işlemekteki saik ve maksadının araştırılmasına lüzum kalmazdı.

Âdi suçun, murtabıt siyasî suç sayılması için, ayrıca bir siyasî suçla ilgisinin bulunması zorunluğu yoktur.

Suçun siyasî veya ona murtabıt suçlardan olduğu kabul edilip karar verilince böyle bir yabancı hakkında Türkiye'de koğuşturma yapılamıyacağı, sığınma hakkının doğal ve yasal bir sonucudur.

Çok kere soruşturma yapmak ve delil toplamak mümkün de değildir. Örneğin TCK.nun 147. Maddesindeki suç (ki Bakanlar Kurulunu zorla düşürmek veya vazife görmekten menetmek ve bunları teşvik eylemek suçunu) işlemeğe teşebbüs edip başarı kazanamayınca kaçıp Türkiye'ye sığınan bir yabancının suçu siyasîdir. Böyle bir fail hakkında Türkiye'de nasıl soruşturma yapılabilir, nasıl delil toplanabilir? Buna maddeten olanak yoktur. Koğuşturma yapmak karşı Devletin iç işlerine müdahaleye müncer olur. Bunun içinde de Devletlerin egemenlik haklarına saygı gösterilerek siyasî ve ona murtabit suçlar hakkında sığınan Devlet ülkesinde bir koğuşturma yapılmamaktadır.

Nitekim, Bulgarlar hakkındaki 31.10.1949 gün ve 1108/93 sayılı Genel Kurul kararında görüleceği üzere dâvaya bakan İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi siyasî suç işleyen failer hakkında Türkiye'de koğuşturma yapılamıyacağına karar vermişken Yargıtay Birinci Ceza Dairesi (siyasî suçlar hakkında da Türkiye Mahkemelerinin ceza tertip edebileceklerine karar vererek mahkeme kararını bozmuş) ve fakat ısrar üzerine Genel Kurul ısrar kararını onamak suretiyle bozmayı tasvip etmemiştir.

Suçun âdi olduğu anlaşılınca 9. maddeye göre iade isteği Hükûmetce kabul edilebilir. Kabul edilmezse Türkiye'de âdi suç faileri hakkındaki koğuşturma yapılır.»⁷

b) *İçtihadın değişmiş olduğu*: Genel Kurulun kararında Yargıtayımızın aksi içtihadından ayrılmış olduğu açıkça ifade edilmemektedir. Bununla beraber sonuç olarak ortaya çıkan anlam şudur: Yargıtayımız, sübjektif nazariyeyi red etmiş, fakat tümünden objektif nazariyeyi de benimsememiştir. Yargıtayımız -bizce- «tercih (üstünlük) nazariyesi» ni benimsemiştir. Bu konudaki nazariyeler hakkında açıklayıcı bilgiler, vardığımız sonucun haklılığını gösterebilecektir:

Çağımızda, ceza hukukunun milletlerarası nitelik kazandığı, bu eğilimin genellikle benimsendiği ve milletlerarası anlaşmalarla kabul edildiği, hattâ milletlerarası genel anlaşmalarla (örneğin Suçluların Geri Verilmesi Hakkındaki Avrupa Sözleşmesi) sonuçlandığı görülmektedir. Fakat «siyasal suç» kavramının milletlerarası bu eğilime direnç gösterdiği de bir gerçektir. Bununla beraber siyasal suç kavramının da bu eğilimin tamamen etkisi dışında kaldığını söylemek doğru olmaz. Bu açıdan Yargıtayımızın içtihad değişikliğini genel eğilime uymak bakımından isabetli say-

maktayız. Siyasal suç hakkındaki dört nazariyeyi özetleyerek yeni içtihadı değerlendirmek olanağı vardır:

a') *Objektif nazariye*: Bu nazariyeye göre suçun, ihlâl ettiği hak ve menfaatin niteliğine göre, siyasî olup olmadığına karar verilecektir. «Devletin siyasî bir menfaatını veya vatandaşın siyasî haklarından birini ihlâl eden her suç siyasî suç sayılacaktır» (İtalyan CK. 8). O halde halde failin o suçu işlemekte siyasî bir «saik» ile hareket etmemesi (örneğin menfaat mukabilinde veya şahsî intikam sebebi ile işlemiş olması) halinde de suç, siyasal suç olarak kabul edilecektir. Devletin siyasî menfaati deyiminden «Devletin şahsiyeti, mevcudiyeti, istiklâli, emniyeti, halkının bütünlüğü ile ilgili olan menfaatler anlaşılır.»

b') *Sübjektif nazariye*: Faili, suçun işlenmesine sevk eden «saik» nazara alınmalıdır. Siyasî nedenlerle işlenen her suç -ihlâl edilen hakkın siyasî nitelikte olup olmadığına bakılmayarak- siyasî suç sayılacaktır. Siyasî saikle işlenen her suç (adam öldürme dahi) siyasî suç kabul edilecektir. «Kısmen veya tamamen siyasî saiklerle işlenen her suç, siyasî suç sayılır» (1930 İtalyan CK. 8.) Görülüyor ki bu anlayış bir suçun, «kanunî karine» yoluyla siyasî suç farzedilmesinden ibarettir.

c') *Karma nazariye*: Bu nazariyeye göre bir suçun siyasî suç sayılabilmesi için hem objekif hem sübjektif açıdan siyasî olması gereklidir.

ç) *Tercih nazariyesi*: Gerek objekif, gerek sübjektif bakımdan ele alınan bir suçta haklı bir sonuca varmak için olayın her iki yanı arasında bir tercih yapılmak gerekir. Saikin toplumsal açıdan fayda iddia eden bir isteği yansıtması ve ihlâl edilen hakkın aynı değerde sayılmaması halinde suç, siyasîdir. Buna mukabl öyle haklar vardır ki (yaşama hakkı gibi) hiç bir siyasî saik onun ağırlığını kaldıramaz. Bu suçların siyasî suç sayılması gereklidir. Bu tercihi hâkim yapabilir. Böyle bir tercihi yapmak hususunda hâkimin görevlendirildiği haller yok değildir, «zaruret hali»nde olduğu gibi. İsviçre ve İsveç ceza hukuku bu nazariyeyi benimsemiştir.

«Belçika şartı» Devlet Başkanları ile yakınları hakkında «siyasî suç» ayrıcalığını reddetmiştir. «Yaşama hakkı» açısından öldürülene göre bir farkı kabul etmek mümkün değildir. Tedhişciliğin cezalandırılması hakkındaki 1937 tarihli Milletlerarası bir de anlaşma da mevcuttur.

Sonuç: Yargıtayımız sübjektif nazariyeden uzaklaşmıştır, daha ziyade tercih nazariyesini benimseme eğilimi göstermektedir. Bu suretle yakın bir gelecekte tedhişçilik dahil olmak üzere adam öldürme suçlarının siyasî suç ayrıcalığından faydalanmayacakları yolunda Milletlerarası bir anlaşmanın hazırlıklarının gelişmekte olduğu çağımızda tercih nazariyesine dayanan bir içtihadın ileri bir adım sayılması gereklidir.